

КОРУПЦІЯ В УКРАЇНИ: ЕКОНОМІЧНИЙ АСПЕКТ

Єгорова О.В., к.е.н., доцент, доцент кафедри економічної теорії та економічних досліджень,

Полтавська державна аграрна академія

Дорошенко А.П., к.е.н., доцент, доцент кафедри економічної теорії та економічних досліджень,

Полтавська державна аграрна академія

Кончаковський Є.О., к.е.н., доцент, доцент кафедри економічної теорії та економічних досліджень,

Полтавська державна аграрна академія

Корупція є одним з основних чинників «тінізації» та руйнації економіки. За результатами досліджень Світового банку корупція посідає третє місце серед основних перешкод розвитку бізнесу. [3]

Жодна з економічних систем не має повного імунітету від корупції, варіюють лише масштаби та характер корупційних проявів, можливості впливів корупції на економічні, політичні, правові та інші суспільні процеси.

В Україні корупція є системним явищем, вона глибоко пустила свої корені як в політичне, так і в економічне середовище. У світовому Індексі сприйняття корупції (CPI) за 2016 рік, оприлюдненому на сайті міжнародної організації Transparency International, Україна отримала 29 балів зі 100 можливих, при цьому вона не пододала 30-бальний бар'єр, що вважається «ганьбою для нації». У рейтингу CPI Україна посіла 131 місце зі 176 країн. [1].

Негативно оцінюють рівень корупції в країні й пересічні громадяни. За результатами дослідження Global Corruption Barometer за 2016 рік 56% респондентів поставили корупцію у трійку найактуальніших проблем для України. [1]

Оскільки корупція в Україні проникла у всі сфери життя, її наслідки доцільно досліджувати за окремими сферами. [3]

На нашу думку, найбільш доцільно розділяти економічні прояви корупції за наступними сферами:

1) публічне адміністрування. В даній сфері корупція набуває таких основних форм як розкрадання, хабарництво, вимагання, шахрайство, лобізм. Верхівкова корупція пов'язана із зловживаннями органами державної влади та місцевого самоврядування при розподілі державних замовлень, виділенні бюджетних коштів, кредитів, зміні форм власності (приватизації), розподілі коштів іноземних позик, наданні пільг, прав на безакцизну або безмитну торгівлю тощо. Низова корупція пов'язана з отриманням хабарів під час візування чи реєстрації певних документів (частіше дозвільних), видачі різноманітних довідок, розподілі ресурсів тощо;

2) державні закупівлі;

3) реалізація контрольно-наглядових функцій органів державної влади та місцевого самоврядування;

4) правоохоронна діяльність, надання судових послуг та виконання судових рішень;

5) охорона здоров'я та освіта. Експерти та пересічні громадяни вважають ці галузі найбільш корумпованими у бюджетній сфері. Нажаль, сьогодні корупція із соціальної аномалії (патології) перетворилась на норму і звичний спосіб вирішення проблем при отриманні медичних та освітніх послуг, а також на суттєве джерело доходу значної частини працівників цих сфер.

Основні економічні наслідки корупційних проявів включають:

1) розширення тіньової економіки. Значна частина економічних операцій не відображається документально, обороти, що здійснюють господарюючі суб'єкти, є заниженими або прихованими, відповідно не оподатковуються, відбувається зменшення надходжень до бюджету, втрата державою фінансових важелів управління економікою, невиконання бюджетних зобов'язань;

2) неефективне використання бюджетних коштів (розподіл державних замовлень та кредитів, витрачення державних коштів і ресурсів; неефективність корупційних фінансових потоків з погляду економіки країни);

3) надходження замовлень до недобросовісних виконавців в результаті нечесно проведеного тендера (останнім часом завдяки роботі систем ProZorro

та Dozorro корупційних порушень, практики «відкатів» у державних закупівлях стало менше порівняно з паперовими тендерами);

4) адміністративні бар'єри призводять до порушення конкурентних механізмів ринку (зниження ефективності ринку, відсутність реальної ринкової конкуренції, втрати часу через чинення перешкод, зменшення ефективності роботи та банкрутство суб'єктів господарювання);

5) унеможливлення появи ефективних власників (непрозорість приватизації, штучні банкрутства державних підприємств);

б) хабарництво призводить до додаткових витрат підприємців, корупційні «накладні витрати» викликають підвищення цін на продукцію (послуги);

7) погіршення інвестиційного клімату, і, як результат, не вирішуються проблеми подолання спаду виробництва, оновлення основних фондів.

Вчені-економісти утримуються від вартісних оцінок прямих та непрямих витрат економіки України від корупційних зловживань. Водночас, політики дають наближену оцінку їх масштабів. Так, М. Саакашвілі заявив, що через корупцію Україна щороку втрачає понад 5 мільярдів доларів [5], а А. Яценюк - що щорічні втрати від прямої корупції та неефективного управління лише у сфері державних закупівель становили близько 50 мільярдів гривень [2].

Протягом років незалежності України діяльність у сфері протидії з корупцією була здебільшого імітацією, що мала неефективний та несистемний характер, оскільки з корупцією «боролися» ті, хто самі отримували від неї вигоди. Тому, перш за все, на нашу думку, для осіб, які виконують обов'язки щодо попередження, розслідування, судового переслідування та винесення вироків стосовно випадків корупції необхідно забезпечити свободу від впливу, надання більших повноважень та ефективні засоби для збору доказів і збереження таємниці слідства; також необхідний захист для осіб, які допомагають у боротьбі з корупцією.

Крім того, протидія корупційним злочинам в економічній сфері повинна включати :

- зниження податкового навантаження до такого рівня, щоб ухилення

через фіктивні підприємства було не вигідним для суб'єкта господарювання;

- спрощення схем нарахування податків з метою унеможливлення реалізації схем ухилення від оподаткування;

- виведення з тіні заробітної плати;

- спрощення механізму доказування фіктивності операцій і ухилення від оподаткування (узгодження та доопрацювання законодавства, спрощення взаємозв'язків між контролюючими органами);

- створення дієвої судової системи та забезпечення антикорупційного законодавчого поля. Нездатність зашкодити корупції, існуючі зловживання в самій системі є основною перешкодою, що не дає Україні подолати корупцію;

- запровадження необхідних заходів із вилучення й конфіскації доходів, отриманих в результаті корупційних дій. Яскравим свідченням фактичної безкарності корупціонерів є відсутність результатів з повернення коштів В. Януковича та його соратників;

- децентралізація розподілу ресурсів між регіонами, позбавлення державної влади тих функцій, які більш ефективно можуть реалізовувати органи місцевого самоврядування, водночас необхідне посилення контролю за ефективністю використання бюджетних коштів місцевою владою;

- активне залучення бізнесу, як українського так і міжнародного, до встановлення прозорих правил взаємовідносин у трикутнику «суспільство – влада – бізнес», забезпечення стабільних умови для ведення бізнесу;

- пропаганда щодо добровільної сплати податків, поширення інформації про гучні судові процеси в галузі оподаткування через засоби масової інформації, доступність інформації про надходження податків до бюджетів різних рівнів для громадян тощо.

Отже, корупція в Україні стала одним із основних чинників роздвоєння економіки, внаслідок якого паралельно співіснують дві економічні підсистеми – офіційна та неофіційна (тіньова). Запропоновані нами заходи сприятимуть зменшенню негативних впливів корупції на життєдіяльність інфраструктури економіки та на дестабілізацію економічних процесів.

Список використаних джерел

1. Безкарність та недієве правосуддя тримають Україну на корупційному дні // Transparency International Ukraine. URL: <http://ti-ukraine.org/news/bezkarnist-ta-nediive-pravosuddia-trymaiut-ukrainu-na-koruptsiinomu-dni> (дата звернення: 01.02.2017).
2. Втрати від корупції у держзакупівлях становлять 50 млрд грн на рік, – Яценюк 17.01.2016, // Ера-медіа URL: http://www.eramedia.com.ua/article/231315-vtrati_vd_koruptc_u_derjzakupvlyah_stanovlyat__mlrd_grn_na_rk__y. (дата звернення: 01.02.2017).
3. Данные проекта «Ведение бизнеса» // The World Bank. URL: <http://russian.doingbusiness.org/data> (дата звернення: 01.02.2017).
4. Методика стандартного опитування щодо рівня корупції в Україні (за підтримки Координатора проектів ОБСЄ в Україні «Підтримка діагностики, моніторингу та переслідуванню корупції в Україні») // Національне агентство з питань запобігання корупції. URL: ftp://91.142.175.4/nazk_files/METODIKA_HAZK_21.12.2016.pdf (дата звернення: 01.02.2017).
5. Саакашвілі порахував втрати України від корупції // Корреспондент.net, 6.12.2015, URL: <http://ua.korrespondent.net/ukraine/3599316-saakashvili-porakhuvav-vtraty-ukrainy-vid-koruptsii>. (дата звернення: 01.02.2017).